

4. Silverman H. Contested Cultural Heritage. A Selected Historiography // Contested Cultural Heritage. Religion, Nationalism, Erasure, Exclusion in a Global World / ed. by H. Silverman. London, 2011. – 49 p.
5. Катаргіна Т. І. Історико-культурна спадщина національних меншин у Києві // Проблеми збереження історико-культурної спадщини Києва / Горбик В. О. (відповідальний редактор), Даниленко В. М., Денисенко Г. Г., Катаргіна Т. І., Кубальський О. Н., Федорова Л. Д. (науковий редактор) — К.: Інститут історії України, 2009. — С. 165 – 199.
6. Čepaitienė R. Sovietinio laikotarpio istorijos ir paveldo įprasminimo problemos Vilniaus mieste // Santykis su istorine praeitimi XXI amžiaus Vilniuje (sud. A. Nikžentaitis, A. Ragauskas). Vilnius, 2004. – p. 47 – 59.
7. Інформаційно-методичні матеріали «З досвіду музеєфікації пам'ятників і пам'ятних знаків доби тоталітаризму» / Б. О. Ведибіда, В. Б. Павлов. — К.: Національний музей історії України, 2016. — 46 с.
8. Виртуальный музей Гулага [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gulagmuseum.org/showObject.do?object=3315723&language=1>

*Наталія БОЖКО,
Леонід ЦУБОВ
(Львів, Україна)*

РОЗДІЛЬСЬКИЙ ПАЛАЦ ЛЯНЦКОРОНСЬКИХ ЯК ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ПAM'ЯТКА ЛЬВІВЩИНИ

Львів – одне з найдревніших і найцікавіших міст України за кількістю і значимістю історичних та культурних пам'яток. Упродовж віків у місті формувались самобутні культура та мистецтво, що поєднали українські традиції із впливами інших європейських народів. Неповторний колорит міста творить давня історія, збережена і пропагована за допомогою сучасних технологій. Саме це сприяє розвитку туризму у регіоні. Львівщина є однією з нових DESTИНАЦІЙ Європи, зокрема, за останні 10 років кількість гостей міста зросла у 4 рази. З останніх досягнень, - за 2018 р. Львів відвідали понад 2.2 мільйони туристів [3]

Однак, подальший розвиток туристичної сфери потребує активізації використання сучасних методів ведення підприємницької діяльності, а також залучення нових об'єктів туристичної інфраструктури. У нашому регіоні є досить високий потенціал розвитку туризму, враховуючи ті пам'ятки архітектури та паркові ансамблі, що чекають на своє відродження.

Серед таких пам'яток слід згадати Роздільський палац графів Лянцкоронських, що знаходиться у мальовничому куточку Миколаївського району Львівської області. Палац є унікальною пам'яткою архітектури XVIII-XIX століть, а парк має статус цінної пам'ятки садово-паркового мистецтва. Історія цього місця тісно пов'язана з підприємницькою та меценатською діяльністю одного з аристократичних родів Галичини, зокрема Кароля Лянцкоронського.

Кароль Лянцкоронський був членом Верхньої палати Державної Ради у Відні, віце-президентом Організації охорони культурної спадщини, особистим радником цесаря Франца-Йосифа, кавалером ордену «Золотої Руни». Граф мав також почесні звання дійсного члена Академії Наук у Відні, доктора honoris causa Берлінського та Ягелонського університетів, захоплювався мистецтвом, був колекціонером, письменником і мандрівником.

Володіючи величезними маєтностями по усій території Австро-Угорської імперії – рідним краєм для родини Лянцкоронських була Східна Галичина. Отримані від підприємницької діяльності

прибутки витрачались на потреби родини Лянцкоронських, а також давали можливість займатися графові колекціонуванням мистецьких творів та благочинною діяльністю. Упродовж другої половини ХІХ - поч. ХХ ст. граф реставрує старі і будує нові резиденції у Роздолі, Комарно, Ягільниці. Це були не лише розкішні палаци, навколо яких розбивали чудові парки в «англійському» стилі, але й осередки, де вирувало культурне і мистецьке життя краю.

У Східній Галичині літньою резиденцією родини Лянцкоронських був Роздільський палац, розташований за містечком на мальовничому пагорбі, за що сучасники називали його «роздільською Швейцарією» [2, с.122]. У 1874 р. магнат розпочав реконструкцію старої частини палацу та будівництво нового будинку за проектом тогочасного ректора Львівської політехніки, професора Юліана Захарієвича. У 1904 р. французьким архітектором Шарлем Баужетом було об'єднано будівлю спроектовану Ю. Захарієвичем зі старим корпусом [1, с.237]. Наприкінці ХІХ ст. у Роздільському палаці вже був власний водогін. Згодом у резиденції з'явилися електричне освітлення виробництва німецької компанії «Siemens&Halske», телефон та інші технічні новинки [2, с.122-124]. Навколо палацу розташовувався парк площею понад 7 гектарів. Відомо, що його почали закладати ще на початку ХУІІІ ст. За Кароля Лянцкоронського парк поповнився рідкісними екзотичними рослинами, такими як метасеквоя китайська, гінкго дволопатева, багряник японський, сосни Веймута, рідкісні сорти дуба звичайного тощо [4, с.20-22]. На території парку були розміщені чотири оранжереї, де вирощували екзотичні рослини.

Роздільський палац графа славився колекцією предметів мистецтва. Вважається, що засновником зібрання був попередній власник маєтку М. - Ю. Жевуський. При К.Лянцкоронському колекція мистецьких творів постійно поповнювалася, особливо, коли з'явилася нова галерея. Палацова картинна галерея була заповнена парадними портретами представників родини. Граф Лянцкоронський підтримував талановитих митців. Так, у палаці була майстерня для митця Яцека Мальчевського. Сьогодні твори художника Мальчевського з колишньої роздольської колекції представлені у Львівській картинній галереї.

Отримуючи величезні прибутки від маєтків граф мав можливість споряджати за власний кошт численні пошукові археологічні експедиції в Туреччину, Грецію у яких брав особисту участь. Враження від наукових експедицій описав у власних книжках, найбільш відома з них – «Naokoło ziemi 1888-1889, wrazenia, pogleady» («Довкола світу 1888-1889 враження, погляди») [6].

Після експедиції 1884 р. граф прикрасив маєток в Роздолі колекцією античних скульптур. Там же зберігав велике зібрання картин епохи Ренесансу, старовинних меблів, східних килимів і західних gobelenів, зброї, порцеляни тощо. Особливо цінною у палаці була бібліотека, що нараховувала до 20 тис. томів [5]. За час багатолітніх мандрівок Лянцкоронський зібрав одну з найбільших тогочасних колекцій фотографій найцінніших творів мистецтва з відомих музеїв світу, яка нараховувала 120 тис. листівок [1, с.238].

Напередодні Другої світової війни найбільш цінні речі з Роздільського маєтку було вивезено у Віденський палац (Австрія) сином графа Антонієм Лянцкоронським, де вони були реквізовані фашистською Німеччиною. Тільки завдяки, щасливому випадку, ці мистецькі реліквії не зникли, а були врятовані і сьогодні представлені у фондах Королівського замку в Варшаві і краківському Вавелі (Польща).

З приходом радянської влади і націоналізації маєтку у палацових покоях було облаштовано притулок для дітей-сиріт. Вже у той час, найбільш цінні предмети старовини були вивезені до Ермітажу (нині Санкт-Петербург, Росія), Одеського археологічного музею, Дрогобицького краєзнавчого музею (Україна).

У другій половині ХХ ст. у маєтку Лянцкоронських діяв санаторій «Розділ» - як філія Моршинського санаторію. Тут відпочивали і поправляли здоров'я громадяни з усього колишнього

Радянського Союзу. Це був час, коли приміщення палацу почали активно змінювати і пристосовувати до потреб санаторно-курортного лікування. Тогочасна система господарювання не переймалася збереженням автентичності пам'ятки архітектури і садово-паркового ансамблю. Про що свідчить факт, що тільки завдяки щасливому випадку вдалося врятувати чотири античні (II ст. н.е.) та одну ренесансну скульптури з палацу. Бронзова скульптурка путто на фонтані у маєтку виявилася витвором італійського митця XV століття Андреа Вероккіо – вчителя Леонардо да Вінчі. На сьогоднішній час ці витвори мистецтва знаходяться у фондах Львівської мистецької галереї ім. Б. Возницького.

З початку XXI ст. резиденція Лянцкоронських переживала не найкращі часи, потрапивши у власність підприємливих ділків. Тільки у 2017 р., завдяки активній позиції місцевої громади архітектурний комплекс вдалося повернути у власність держави. Однак палац і парк потребують термінової реконструкції та ремонту. Ентузіазм волонтерів та місцевого товариства збереження польської культурної спадщини не зможуть вирішити усіх проблем пам'ятки історії і культури краю, яка може і повинна сприяти розвитку туристичної індустрії краю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войтович Л. Розділ: столиця «Української Швейцарії» на Дністрі/ Л. Войтович // Дрогобицький краєзнавчий збірник/ [Ред. кол. Л. Тимошенко(голов. ред.), В. Александрович, Л. Винар, Л. Войтович, Я. Ісаєвич та ін.]. – Вип. ІХ. – Дрогобич: Коло, 2005. – С. 234 – 256.
2. Грабар М. Спосіб життя великих землевласників у Східній Галичині в другій половині XIX–на початку XX ст.(на прикладі родини Лянцкоронських)/ М.Грабар // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Історія. – 2014. – Вип.1(1). – С.121 – 126.
3. Департамент розвитку ЛМР прозвітував про роботу у 2018 році у галузі туризму <https://city-adm.lviv.ua/news/government>
4. Івченко А.І., Пацура І.М., Мельник А.С., Панасюк О.С. Палацовий парк селища Розділ та його рідкісні дерева // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.6. – С. 17 – 22.
5. Яцечко-Блаженко Т. 21 унікальна світлина маєтку Лянцкоронських в Роздолі // [Електронний ресурс] Режим доступу:<http://photo-lviv.in.ua/majetok-lyantskoronskyh-v-rozdoli/>
6. «Naokołozieni 1888—1889, wrazenia, poglady» (Kraków 1893).

Марта БУГИЛЬ
(Львів, Україна)

СПАДЩИНА ЄВРЕЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

У 1772 році Галичина була приєднана до Австрійської імперії. Ця територія складала 80 тис. кв. км. на якій проживало більш як 2.6 млн. людей. Із них українці становили понад 60%, поляки – 28%. Другою, після поляків, за чисельністю національною меншиною на цій території були євреї. [1, с. 97]. За даними Ф. Фридмана, в 1772 р. в усій Галичині проживало близько 150 тис. євреїв, в 1830 р. – 250 тис. осіб, а в 1850 р. – 333 тис. осіб [2, с. 31]. Для порівняння, у всій Австрійській імперії в цей час нараховувалось близько 473 тис. євреїв. Тобто, можемо стверджувати, що більшість євреїв імперії проживали саме на територіях Галичини.

У результаті поділів Речі Посполитої, імперія Габсбургів отримали не лише територію, але й людей із особливими традиціями. «Чоловіки носили бороду і пейси, одягали шовкову бекешу (плащ на хутрі), лисюку – чоловіча лисяча шапка» [3, с.38]. Своім одягом, манерами, мовою та